БЕЛАРУС

Выдае Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне у ЗША
Published by Byelorussian - American Association, Inc.
Address — Адрыс: Byelorussian-American Association, Inc.
385 Alabama Ave, Apt. 17, Brooklin 7, New York, U. S. A.
Падпіска на год $ 2.50 — Subscription per year — $ 2.50
Рэдагуе Рэдакцыйная Калегія

PRICE 10 ¢ ЧАСАПІС БЕЛАРУСАУ У З. Г. А. BYELARUS — WHITERUTHENIAN (BYELORUSSIAN) NEWSPAPER IN THE USA 10 ЦЭНТАЎ

Год IV. № 16 (40) 15 Жніўня 1953 г. NEW YORK, N. Y., U. S. A. August 15, 1953 Vol. IV. № 16 (40)

Вымена ваеннапалонных

Пасьля падпісаньня, наўсуперак наважным пратэстам прэз. Паўдзённае Карэі Сынмана Ры, замірэньня ў Карэі, якое запыніла звыш трохгадовае змаганьне саюзьнікаў з камуністычнымі захопнікамі Карэйскае рэспублікі, паміж абодвума бакамі пачалася днямі прадугледжаная умовамі замірэньня вымена ваеннапалонных.

Камуністыя паведамілі саюзьнікаў, што ў іхным палоне знаходзяцца 12.763 саюзныя жаўнеры, у тым ліку 3,312 амэрыканцаў із іх. Дынам на чале. Усе яны, за выняткам... 7-х амэрыканскіх жаўнераў, у тым ліку колькіх нэграў, якія адмовіліся вярнуцца, як выявілася пядаўна, жадаюць звароту на Радзіму. Згаданая лічба 7, гэта, кропля ў моры, раўнуючы да лічбы камуністых, якія адмовіліся ад рэпатрыяцыі ў свае чырвоныя краіны. Між імі — 7.800 палонных карэйцаў і 14.500 кітайцаў. Рэшта 27.000 чырвоных палонных, якія адмовіліся ад звароту дахаты, былі, як ведама звольненыя з палону Сынманам Ры яшчэ да падпісаньня замірэньня.

5-га жніўня першыя партыі палонных прыбылі для вымены ў Панмунджон. Саюзныя прадстаўнікі былі нявымоўна узрушаныя дрэнным выглядам і станам першых групаў вызваленых чырвонымі палонных. Вялікая колькасьць сярод іх цяжка хворыя на сухоты й іншыя хваробы. Шмат хто з вызваленых ужо саюзных жаўнераў паведамляе аб жудасных дачыненьнях да іх чырвоных захопнікаў.

Камуністыя, — кажуць яны, — зусім ня лічыліся із ніякімі міжнароднымі пастановамі, арыштоўвалі афіцэраў пры найменшай нагодзе, прыстрэльвалі саюзных жаўнераў тысячамі ў часе пешых маршаў у далёкія лягеры, білі іх да паўсьмерці...

Неўзабаве выявілася, што ў чырвоным палоне загінула звыш 9.700 адных амэрыканскіх палонных, ня лічачы карэйцаў, зь якімі камуністыя наагул ня лічыліся. Частка гэтых нешчасьлівцаў, як вынікае з апавяданьняў іхных сяброў, кіненая ў савецкія турмы, частка вывезеная ў кітайскія, а навет савецкія канцлягеры, а найменш 8.000 загінула ад голаду, хваробаў, або кулі ці штыха камуністычных катаў.

Нічога новага у прамове Маленкова

На апошняй сэсіі Вярхоўнага Савету СССР старшыня савету міністраў Маленкоў выступіў з двухгадзіннай прамовай. Прамова новага бальшавіцкага дыктатара, як і трэ' было спадзявацца, выклікала ў заходнім друку безьліч камэнтараў, здагадак, а ў некаторых дасужых і непапраўных у сваёй дурноце газэтных пісакаў гэтая прамова зьявілася аж прагалошаньнем адступленьня ад даўна вызнанай лініі, адыходам на іншы шлях у палітыцы нутраной і вонкавай новаўсплыўшых і акрыяўшых маскоўскіх бальшавіцкіх галавароў.

Называюць прамову Маленкова аж сусьветнай сэнсацыяй. Бачаць у ёй новы паварот у савецкай палітыцы. Сьцьвярджаюць, што яна зьяўляецца адступленьнем ад Сталінавага курсу на індустрыялізацыю СССР, пры якім ігнараваліся штодзённыя патрэбы жыхарства савецкай імпэрыі. Заяўляюць, што Маленкоў нібы адмовіўся ад палітыкі вайны, як адзінага сродку вырашэньня міжнародных пытаньняў.

Адкуль усё гэта ўзялося? Што зьявілася падставаю для гэткіх неспадзяваных і палітычна дэзарганізуючых прабальшавіцкіх высноваў? Адно з двух — ці сьляпое няведаньне даўнай палітыкі бальшавіцкага Крамля ці сьведамае затуманьваньне гэтай палітыкі з мэтаю дэзарыентацыі грамадзкае думкі.

З нашага гледзішча прамова Маленкова ня мае ў сябе нічога прынцыпова новага ў параўнаньні з праводжанай напрацягу дзесяцігодзьзяў палітыкай маскоўскіх бальшавікоў ні ў галіне эканамічна-нутраной, ні ў галіне вонкавай.

Знайшліся дзівакі, якія пачынаюць гаварыць пра нейкі Маленкоўскі нэо-нэп, выходзячы з таго, што новы дыктатар заявіў, што сяньня асабліва важным зьяўляецца „рэзкая зьмена ў вытворстве спажывецкіх тавараў і ў забяспечаньні хутчэйшага разьвіцьця лёгкай і харчовай прамысловасьці". З гэтых словаў ніяк ня вынікае нейкі новы эканамічны курс, гутарка ідзе адно пра неабходнасьць палепшаньня задавальненьня штодзённых патрэбаў падсавецкага спажыўца.

Маскоўскія бальшавікі безьліч разоў прамаўлялі з трыбуны сваіх зьездаў і розных сэсіяў пра патрэбу аддаваць асаблівую ўвагу палепшаньню матар'яльнага дабрабыту жыхароў свае імпэрыі. Гэткія заявы рабіліся асабліва часта ў трыццатых гадох, калі калектывізацыя агаліла была ўсю краіну. Але нам добра ведама, што гэтыя заявы ня прынасілі адчувальнае палёгкі для падсавецкіх людзей, бо яны, як і сяньняшняя падобная заява Маленкова ня былі адступленьнем ад узятага эканамічнага курсу. Для бальшавікоў заўсёды было галоўным фарсаваньне разьвіцьця цяжкой прамысловасьці, бо цяжкая прамысловасьць азначае ўзбраеньне й для самых сябе й для сваіх пятых калёнаў у цэлым сьвеце. Ад гэтага бальшавікі ніколі не адступаліся й не адступяцца, як не адступяцца ад свае адзінае мэты — запанаваць над сьветам. Сталін аднойчы сказаў, што ў сьвеце паважаюць адно моцных, а на ягонай мове гэта азначала як мага больш дывізіяў, гарматаў, самалётаў, падводных лодкаў, кулямётаў.

Маленкоў толькі паўтарыў бясконца робленыя заявы свіх папярэднікаў на чале із Сталіным пра задавальваньне заўсёды незадаволеных спажывецкіх патрэбаў савецкіх падуладных. Бачыць у гэтым нейкае адступленьне ад праводжанай эканамічнай палітыкі азначае нішто іншае, як няведаньне гэтай палітыкі.

Бо аднагалосна зацьверджаны Вярхоўным Саветам праект апошняга бюджэту зьяўляецца найлепшым доказам далейшага ўзбраеньня бальшавікоў і не дае ніякіх падставаў гаварыць пра нейкія зьмены у эканамічнай палітыцы Савецкага Саюзу.

Прынцыпова нічога новага не сказаў Маленкоў і ў галіне вонкавай палітыкі. Вось што ён заявіў:

„Савецкая палітыка — дасягненьне міру шляхам перамоваў — зьяўляецца сталай і асноўнай, а не палітычным манэўрам, як цьвердзяць ворагі СССР... Мы наважна настойваем на тым, што у сучасны мамэнт няма спрэчнага пытаньня, якога нельга было-б разьвязаць мірным шляхам. Гэта стасуецца й да пытаньняў, пра якія ідуць спрэчкі паміж СССР і ЗША".

Гэтыя словы зьяўляюцца блізу дасло̇ўным паўтарэньнем заяваў галоўнага майстры бальшавіцкае міралюбнасьці — Сталіна, які пры кажнай важнейшай нагодзе гаварыў пра магчымасьць мірнага супраціснуцтва двух сьветаў і ў гэты-ж час падбіваў усялякімі спосабамі й сродкамі супакой на сьвеце. Маленкоў тут застаўся адданым палітыцы свайго настаўніка.

Але не паўстрымаўся Маленкоў, каб не зрабіць нападкаў на ЗША. Ён назваў заходнія кіруючыя палітычныя колы „зарубежнымі прыхільнікамі вайны" і „заатлянтыцкімі ворагамі міру", а паўночна-атлянтыцкі абаронны саюз заходніх дзяржаваў — загрозай міру. Усё, як належыцца, у Сталінавай традыцыі.

Адно было „новае" ў прамове Маленкова — гэта тое, што СССР нібы мае вадародную бомбу. Гэтая заява была, бясспрэчна, сэнсацыйнай. Мы ня ведаем, ці бальшавікі запраўды маюць вадародную бомбу. На нашую думку асьветчаньне Маленкова мела найперш значэньне шантажу, звычайнага запалоханьня заходняга сьвету. Ня выпадкам палітычныя колы Італіі зьвярнулі ўвагу на тое, што Масква побач із сваімі „мірнымі намерамі" робіць і важнейшыя заявы й таму прамова Маленкова ня прыносіць супакою, а ўзмацняе нэрвовасьць у Заходняй Эўропе. Гаворачы пра магчымасьць вырашэньня ўсіх спрэчных пытаньняў з заходнім сьветам шляхам перамоваў, Маленкоў казырнуў вадароднай бомбай адно дзеля таго, каб прымусіць заходні сьвет да яшчэ большай падатлівасьці, уступлівасьці перад бязупыннымі патрабаваньнямі імпэрыялістычнай Масквы.

На шантаж Масквы заходні сьвет мусіў-бы адказаць жалезнай дысцыплінаванай згуртаванасьцяй, бо адно той перамагае, хто ідзе з поўнай сьведамасьцяй насустрач загрозьлівай небясьпецы. Але ніколі не пераможа той, хто сьведама, апанаваны боязяй і панікай ўцякае ад гэтай небясьпекі. Бліжэйшы час пакажа ці здолеюць заходнія палітыкі хоць нарэшце ацьверозець ад чаду „новага курсу" маскоўскіх бальшавікоў, падмацаванага на гэты раз аж вадароднай бомбай.

Бясспрэчным зьяўляецца адно, што заява Маленкова пра вадародную бомбу выкліча яшчэ большыя сусьціг ў атамовым узбраеньні.

Нас цешыць, аднак, і абнадзейвае асьветчаньне адказных прадстаўнікоў Вашынгтону, што заява Маленкова ні ў якім выпадку ня зробіць уплыву на амэрыканскую палітыку.

Я. М.

КРЫЗІС У ІТАЛІІ

Кагадзе ў Італіі быў распушчаны, восьмы паводле ліку, урад дэ-Гаспэры з прычыны недаверу, выказанага Ураду 282 галасамі прадстаўнікоў Палаты Дэпутатаў супраць 263 галасоў за Урад і 27 паўстр. Супраць ураду дэ-Гаспэры галасавалі й скрайныя левыя й скрайныя правыя групы.

Як ведама, дэ-Гаспэры прыхільнік наважнае й няўступлівае антыкамуністычнае палітыкі. Зь вялікімі цяжкасьцямі ўдалося схіліць да стварэньня новага Ураду кансэрватыўнага дэмакрата Пічоні. Аднак, войстры палітычны крызіс у Італіі пануе да сяньня. Новы Урад усё яшчэ не сфармаваны. У склад яго мае увайсьці й сам дэ-Гаспэры, як міністар замежных справаў.

З міністэрскага крызісу ў Італіі вельмі цешацца, перадусім, італьянскія камуністыя й іхныя памагатары — левыя сацыялістыя Нэнні, якія ўпорыста прапануюць у склад новага Ураду цэлы шэраг сваіх прадстаўнікоў.

Дэманстрацыі галоднага жыхарства Усходняе Нямеччыны

Хваляваньні ў Усходняй Нямеччыне ня спыняюцца. Абураныя забаронаю камуністых карыстаць галоднаму жыхарству Усходняе Нямеччыны з амэрыканскіх харчовых пачкаў, раздаваных працоўным усходнікам у колькіх пунктах заходняга Бэрліну, натоўпы нямецкіх работнікаў, жанок і дзяцей ізноў скрозь выступаюць супроць свае чырвонае улады.

Калі камуністыя пачалі былі адбіраць у галоднага жыхарства атрыманыя ў заходнім Бэрліне амэрыканскія харчовыя пачкі з колькімі фунтамі мукі, тлушчу й цукру, ды скідаць з цягнікоў тых, хто часта вельмі здалёк ехалі па гэтыя пачкі з усіх куткоў Усходняе Нямеччыны, — дэманстрацыі жыхарства прынялі скрозь пагрозьлівыя для камуністых памеры. Згаданыя дэманстрацыі выбухлі былі апошнім часам, ня лічачы Бэрліну, і ў Магдэбургу, Галле, Геры, Ляйпцыгу, Аннабэргу, Мэрзэбургу й Франкфурце на Одэры.

У Котбусе, затрыманы камуністымі на стацыі натоўп падарожных, якія выбіраліся ў Бэрлін па амэрыканскія харчы, моцна пабіў камуністычных агітатараў і ставіў супраціў паліцыі.

Супроць галоднага жыхарства Усходняе Нямеччыны ізноў ужытыя савецкія войскі з танкамі. Ёсьць, як паведамляюць, шмат новых ахвяраў, забітых і раненых. Турмы нанова гаручкова запаўняюцца непакорлівымі нямецкімі работнікамі.

Паводле падлічэньняў галодным немцам Усходніх правінцыяў дагэтуль раздана амэрыканцамі ўжо звыш 2 мільёнаў харчовых пачкаў.

Апошнімі днямі ізноў уведзеная блякада заходняга Бэрліну. На прымежных да саюзных сэктараў пунктах варта значна ўзмоцненая. Камуністычныя радыёстацыі глушаць радыё-перадачы з Захаду. Абвешчаны вельмі вялікія кары за слуханьне перадачаў Голасу Амэрыкі й заходня-бэрлінскае стацыі.

Хваля забастоўкаў у Францыі

Мала лепшая за італьянскае й сучаснае палітычнае палажэньне ў Францыі. Незадаволеныя з запляннаваных эканамічных рэформаў ураду Ляніэля (паве̇лічэньне падаткаў дзеля ратаваньня цяжкога эканамічнага становішча краю), прафэсыйныя саюзы Францыі (у тым ліку камуністычная і... каталіцкая канфэдэрацыі працы) абвесьцілі забастоўку працаўнікоў транспарту, пошты, электроўняў, газоўняў ды інш. установаў. Ужо колькі дзён у Францыі ня выбіраюцца із скрынкаў лісты й не разносяцца адрысатам лісты. Паштовыя скрынкі даўно перапоўненыя. Не працуюць і тэлефоны. Вуліцы не замятаюцца й сьмецьцё ня вывозіцца. Тысячы турыстых мусілі перапыніць сваё падарожжа там, дзе іх засьпела забастоўка чыгуначнікаў ды шафэроў аўтобусных ліній. Палажэньне ў краіне лічыцца паважным і паграджае з гэткімі цяжкасьцямі й нават крызісам ураду, які даўгога урадаваньня крызісу сфармаванаму ураду Ляніэля.

12 жніўня становішча ў Францыі сталася асабліва пагрозьлівым. Працу кінула 2 мільёны працаўнікоў. У краіне пануе поўны хаос.

Другая Сэсія Вярхоунага Савету СССР

5-га жніўня ў Маскве пачалася 2-ая Сэсія Вярхоўнага Савету СССР.

Першым пунктам Сэсіі было абмяркаваньне бюджэту Сав. Саюзу й зацьверджаньне прынятых апошнім часам пастановаў прэзыдыюму Вярхоўнага Савету.

Маленкоў, які зьявіўся на залі паседжаньняў хутка пасьля пачатку Сэсіі, быў, ведама, спатканы „бурнымі авацыямі". Разам зь ім на Сэсію прыбылі Варашылаў, Молатаў, Хрушчоў і Кагановіч.

На палучаным паседжаньні Рады Саюзу й Рады Нацыянальнасьцяў быў пастаўлены на абмяркаваньне й зацьверджаны найбольшы ў гісторыі СССР бюджэт, выдаткі якога складаюць 530.500 000.000 рублёў. У сваім дакладзе ў справе бюджэту савецкі міністар скарбу Зьвераў войстра скрытыкаваў цэлы шэраг міністэрстваў, абвінавачваючы іх у нядбайнасьці, раскідлівасьці, нежаданьні працаваць.

На трэцім паседжаньні, на якім прысутнічаў увесь урад СССР, старшыня Рады Міністраў Грузінскае ССР, Бакрадзэ, выступіў із нязвычайна пагрозьлівай прамовай супраць Бэрыі. Прамоўца абвінавачваў Бэрыю ў спробе цалкам зьнішчыць камунізм і адрадзіць у СССР капіталістычны лад. Не адмовіўся прамоўца і ад нагоды абвінавацьць у злачынах Бэрыі ЗША ці „амэрыканскіх імпэрыялістых", якія ўсімі спосабамі, быццам, імкнуцца „распаліць новую крывавую вайну".

Але найбольшаю, як дагэтуль, сэнсацыяй 2-ое Сэсіі Вярхоўнага Савету СССР была прамова Маленкова, прагалошаная 8-га жніўня. У прамове гэтай Маленкоў паведаміў сьвету, што Савецкі Саюз таксама ўжо „вырашыў пытаньне прадукцыі вадароднай бомбаў".

Гэтае асьветчаньне Маленкова было прынятае, асабліва „бурнаю авацыяй".

Як выявілася, сэнсацыйнае прызнаньне Маленкова, аднак, усхвалявала ня толькі удзельнікаў 2-ой Сэсіі Вярхоўнага Савету СССР, але й заходніх мужоў стану ў палітыкаў. Адны зь іх вераць Маленкову, што СССР мае вадародную бомбу, іншыя — думаюць, што гэта чарговы савецкі прапагандны блеф.

ПРЫНЯТЫ ЗАКОН АБ 214.000 НОВЫХ ЭМІГРАНТАЎ

Прыняты й падпісаны закон аб дазволе эміграваць у ЗША 214.000 эмігрантам — ахвярам апошняе вайны, між імі 92 тысячам уцекачоў з за зялезнае заслоны, — немцам, палякам, чэхам і уцекачом з Савецкага Саюзу. Закон быў прыняты не надта ахвотна. Шмат хто з сэнатараў і кангрэсмэнаў ЗША выказвалі боязь, каб із новымі эмігрантамі не прасачыліся ў ЗША савецкія агенты. Закон мае быць выкананы напрацягу 3 год.

—о—

ЗЕМЛЯТРУС У ГРЭЦЫІ

Жудасны землятрус наведаў днямі Грэцкія абтокі. Некаторыя з іх цалкам зьнiклі пад вадой. Звыш 1000 асобаў забіта, а каля 50.000 ранена.

ЗМАГАНЬНЕ ЗА ДУМКУ НАРОДУ

Ня гледзячы на тое, што у дачыненьні да іншых народаў СССР, беларускі народ паводле свайго прапарцыянальнага складу панёс найбольшыя страты ў часе павароту савецкае ўлады на Беларусь у 1944 г., ён ні на часіну не запыніўся ў сваім змаганьні за свае правы быць вольным і незалежным народам. З гэтым змаганьнем нашыя акупанты маюць сяньні ці малы клопат. Што гэта так, а ня йначай, сьветчыць, хоць-бы гэткі факт.

Калі перад Другой сусьветнай вайной, савецкі акупант друкаваў у Беларусі крыху больш за сотню розных пэрыядычных выданьняў, дык сяньня іхны лік сягае дзьвёх сотняў.

Магчыма, нехта скажа, што гэта яшчэ адзін довад савецкіх... клапатаў аб працоўных. Ды гэтта ён вельмі памыліцца. Савецка-расейскі акупант, як ужо шмат хто пераканаўся навет на Захадзе, зусім аб сваіх працоўных ня дбае. Усе згаданыя выданьні друкуюцца сяньня ў Беларусі адно дзеля прапаганды й то гэткай, якой дагэтуль у СССР яшчэ ня было, бо ўся яна, ад пачатку да канца, накіраваная супраць ЗША.

Але калі сяньня гэтай прапагандзе яшчэ мо й верыць той ці іншы збаламучаны працоўны Брукліну, дык жыхар Савецкае Беларусі ёй верыць ня хоча. Бо ніхто з жыхароў БССР, што жывуць у нявымоўнай галечы, ня можа яшчэ ўсьцяж верыць у экспэрымэнт марксістоўскай дыялектыкі, якая называе галечу дабрабытам, а прыгнёт — свабодай. Ён ужо дакладна ведае, што ад тэарэтычнай зьмены назову справа не мяняецца. І называньне ЗША „краінай голаду" ці „міжнародным зборышчам забойцаў", як гэта скрозь намагаецца савецкая прапаганда, ня мае ніякае ўдачы ў савецкага слухача.

Але расейскі акупант нашае Бацькаўшчыны ня дурны й ён і на гэты недавер сваіх грамадзянаў шукае спосабаў. Гэтак, ён прыдумаў кагадзе дзеля „падмацаваньня" свае прапаганды й перакананьня у ейнай праўдзе сваіх нявольнікаў-жыхароў Беларусі, дзяўбсьці дзе мага аб тым, быццам гэта якраз амэрыканскі капіталізм зрабіў з беларусоў „запраўдных" нявольнікаў. Справа ў тым, што калі на 6-ай Сэсіі ЗН, якая адбывалася ў 1951 г. у Парыжы, з Камітэту Бясьпекі выходзіла Югаславія, на месца ейнага прадстаўніка была выстаўленая кандыдатура „беларускага" прадстаўніка Кісялёва. Але, дарма што аж 19 разоў савецкія прадстаўнікі выходзілі із гэтаю справаю на арэну, як тыя старадаўныя грэцкія спаборнікі, аднак, 20-га сьнежня 1951-га году перамаглі Кісялёва — „прадстаўніка Беларусі" грэкі, чыю кандыдатуру моцна падтрымоўвалі „амэрыканскія капіталістыя".

Ці-ж трэба казаць, што ўся гэтая справа была бясспрэчна загадзя падрыхтаваная расейскімі акупантамі Беларусі адно дзеля прапаганды й што патрэбная яна ім была дзеля іхнага нутранога ўжытку, а зусім не дзеля месца ў Камітэце Бясьпекі ЗН, дзе Саветы маюць усемагутнае „вэта" й нічые больш галасы ім непатрэбныя.

Ведалі гэта й самы Беларусы. Але ня ведалі гэтага, або прыкідаліся, што ня ведаюць палітыкі й журналістыя Захаду, у тым ліку ЗША. Яны прадставілі былі тады ўсю справу, як перамогу прапановы ЗША над прапановаю Савецкага Саюзу.

Разважым, ці была-ж гэта запраўды перамога? Ці дапамагла яна ў чым колечы і Грэцыі і ЗША? Здаецца, што не. Затое, яна вельмі падтрымала прапаганду савецкага акупанта на прасторах паняволенае Беларусі, яшчэ раз дапамагаючы яму прадставіць беларускаму жыхарству ЗША як ворага Беларусі й ейнае самастойнасьці.

Бо ўжо 25-га сьнежня 1951 г., на чацьверты дзень пасьля праваў „прадстаўніка" БССР у ЗН, Саветы брахлівымі вуснамі сваіх 180.000 агітатараў пачалі запэўніваць беларускі народ, што наўсуперак варожаму Захаду, расейскі савецкі народ шчыра спагадае беларусом і таму „шлях іхны — адно з расейскім старэйшым братам". А ці сказалі што на гэта ЗША, ці парупіліся яны зьбіць маньлівую савецкую прапаганду, выкрываючы падсавецкім беларусам праўду? Трэба сказаць, што яны навет ня мелі спосабу прамовіць да беларусаў. Яшчэ й сяньня Голас Амэрыкі упарта адмаўляе прамаўляць да беларусаў у іхнай мове... а ў 1951 г. справа гэтая й зусім была забытая.

Але пяройдзем да справы. Прыгаданае вышэй здарэньне ў ЗН было толькі ўступам да вялікае гульні, якую Масква запланавала ў дачыненьні да Беларусі й Украіны.

Як ведама, у лютым месяцы сёлета, сэнатар Сміт з Вісконсіну ўнёс у Кангрэс праэкт навязаньня дыпляматычных дачыненьняў паміж ЗША й Савецкай Беларусяй ды Украінай. Зьмяшчаючыся з фактамі, на аснове якіх Савецкая Беларусь і Украіна былі прынятыя ў ЗН і з прыгаданым праэктам Сміта, дзіву дзівуешся, як мог наагул існаваць гэты сьвет у пару, калі ім кіравалі гэткія палітыкі як Рузвэльт, а навет і Труман.

Бо, як агульна ведама, БССР і УССР былі прынятыя ў ЗН як незалежныя дзяржавы на аснове зьмены Савецкай канстытуцыі 1. 2. 44 г., якая давала згаданым, а таксама й іншым савецкім рэспублікам, праза „навязваць дыпляматычныя дачыненьні із замежнымі дзяржавамі".

На аснове гэтых законных зьменаў, дэлегацыя ЗША й Вялікабрытаніі забавязаліся ў Ялце падтрымоўваць прапанову Савецкае Расеі на Сан-Францыскай канфэрэнцыі 25. 4. 45 г. І яны запраўды падтрымалі яе перад іншымі нацыямі, якія-б, магчыма, і не пагадзіліся на тую форму „незалежнасьці", якую маюць сяньня й БССР і УССР.

Мінула восем год. І вось сяньня ЗША „абмяркоўваюць" магчымасьці й мэтагоднасьць навязаньня дыпляматычных дачыненьняў з БССР і УССР і шукаюць атрыбутаў незалежнасьці тых рэспублікаў, якія яны самі прапанавалі ў 1944 р. іншым дзяржавам як цалкам незалежныя гаспадарствы!

Дзе-ж тут лёгіка? Але справа ня ў лёгіцы. Галоўнае тут тое, што прэса ЗША збывае ўсю справу згаданае рэзалюцыі Сміта блізу поўным маўчаньнем, а калі што й піша, дык насьвятляе справу вельмі на наш пагляд дзіўна.

Гэтак, Боб Кансыдыян у "Journal American", прыкладам піша:

— „Калі-б Масква гэтую прапанову адкінула, тады мы мелі-б падставу дамагацца, каб ЗН выкінула беларускую й украінскую дэлегацыі, як самазваныя"...

Ці-ж не зьяўляецца згаданы высноў якраз тым, што патрэбнае Маскве ў ейнай запланаванай вялікай гульні із Беларусяй ды Украінай? Ці-ж ня цешыліся-б яны, каб ЗША й запраўды выкінулі із складу ЗН згаданыя савецкія рэспублікі? Гэта-ж навымоўна падмацавала-б іхнюю сяньняшнюю прапаганду, быццам "Wall Street" і ёсьць „найгоршы вораг" і Беларусі і Украіны!

І таму, хай уся гэтая справа сяньня ўжо моцна спозьненая, ЗША павінны былі-б усё-ж зрабіць усё магчымае, каб ткі навязаць дыпляматычныя дачыненьні, калі не з варожымі ўрадамі, якія стаяць сяньня на чале народаў Беларусі й Украіны, а перадусім з беларускім народам, да якога ўрад ЗША ня мае ніякае магчымасьці непасрэдна зьвяртацца, бо-ж, як мы прыгадалі ўжо вышэй Голас Амэрыкі пабеларуску й да беларусаў не гаворыць. Гэткім чынам давер у дачыненьні да ЗША мог-бы ў жыхарства паняволенае Беларусі, хоць і позна, ды усё-ж узрасьці, тады як няпрыняцьце рэзалюцыі Сміта й выключэньне БССР і УССР із складу сяброў ЗН здабылі-б ЗША адно ворагаў, якіх не магла-б ужо навярнуць на сяброў ніякая найпраўдзівейшая навет праўда пра Амэрыку.

М. Вярба.

Сьмерць заслужанага дзеяча

6-га жніўня сёлета, на 71-ым годзе жыцьця памёр у Нью-Ёрку кіраўнік украінскіх радыё-перадачаў у Голасе Амэрыкі Грыгорыеў. Небожчык быў ведамым украінскім дзеячом і міністрам асьветы Украінскае дзяржавы ў 1918-20 г. г. Пасьля паняволеньня незалежнае Украіны чырвонай Масквою, сп. Грыгорыеў жыў на эміграцыі ў Празе Чэскай, а ў 1939 г. выехаў у ЗША. Тутка ён праявіў вялікую нацыянальную актыўнасьць і калі ў Голасе Амэрыкі былі дазволеныя украінскія перадачы, стаўся іхным кіраўніком. На гэтай пасадзе с. п. Грыгорыеў заставаўся да самае сьмерці.

Гітлеравым шляхам

Усе натугі расейскіх вялікадзяржаўных эміграцыйных правадыроў дзеля таго, каб атрымаць паруку, што Расейская імпэрыя на выпадак упадку бальшавізму будзе захаваная ў поўнай яе велічы й сіле, не ўдаюцца. Як прызналі нядаўна самі расейцы на сходзе „уласаўцаў" у Нью-Ёрку, адзінанедзялімаўскія палітыкі сяньня не ў наступе, а ў самаабароне, нават — у адступленьні.

Чаму гэтак ёсьць — справа даволі ясная. Ніхто з паважней думаючых палітыкаў не паверыць у тое, што нешта істотнае можа зьмяніцца ў напружанай атмасфэры сьвету ад таго толькі, што заместа чырвонага цара на Крамлі засядзе той ці інщы цар белы, а сама імпэрыя ўва ўсёй сваёй гаспадарча-мілітарнай пагрозьлівай моцы, зь дзесяткамі раней ці пазьней падбітых народаў, будзе захаваная. А аб гэтым, вось, праз усе паваенныя гады намагаліся ўсімі праўдамі й няпраўдамі пераканаць палітыкаў заходняга сьвету Керанскія, Мялгуновы ды — Вайнбаўмы з „Новага Русскага Слова".

Выглядае, што справа цяпер для гэтых абаронцаў апошняй імпэрыі сьвету пагоршала, бо з атакаю на „нацыяналаў" якіх расейцы беспадстаўна вінавацяць ува ўсіх сваіх няўдачах, выступіў кагадзе сам рэдактар НРС, які брудную работу граміць ды чарніць „сэпаратыстаў" пакідае звычайна іншым сваім супрацоўнікам.

У перадавіцы з 22 ліпня сп. Вайнбаўм атакуе ды прабуе падважыць сілу лёгікі ды аргумэнтаў мэмар'ялу г. зв. Парыскага пагадненьня народаў СССР, які ў канцы сакавіка быў складзены Амэрыканскаму Камітэту ды ў якім ставіцца ды абаснаўваецца прынцыповае справядлівае дамаганьне, каб усе народы СССР былі трактаваныя роўна, бяз ніякіх прывілеяў расейцам. Мэмар'ял гэты падпісалі прадстаўнікі 6 нацыянальнасьцяў: беларусы, украінцы, армяне, грузіны, азэрбайджанцы ды паўночныя каўказцы.

Права роўнасьці народаў нагэтулькі усімі сяньня прызнанае, што даводзіць нешта адваротнае — справа й для самога Вайнбаўма нялёгкая й таму, відаць, ён спачатку намагаецца аслабіць сілу мэмар'ялу малапаважнымі прычэпкамі. Ён цьвердзіць, што мэмар'ял падпісаны ў бальшыні „крохатнымі" арганізацыямі, яму непадабаецца, што ёсьць подпісы й прадстаўнікоў экзыльных урадаў, што не прыгадваецца там пра сьмерць Сталіна, а затое ўспамінаецца пра расейскі імпэрыялізм, і г. д.

Лёгка заўважыць, што ўсе гэтыя закіды беспадстаўныя. Гаварыць аб „крохатнасьці" падпісаных арганізацыяў, — сьведамая ці нясьведамая мана, бо кажнаму ведама, што за некаторымі зь іх стаяць мільённыя эміграцыі, а найменшая зь іх мае за сабою больш прыхільнікаў, чымся абедзьве „партыі" Мялгунова й Керанскага разам узятыя. І гэта напэўна сп. В. добра ведае, хоць і піша нешта зусім адваротнае.

Што Сталіна не „ламянулі", грэх таксама невялікі: мэмар'ял займаецца прынцыповымі пытаньнямі. Менш ці больш „грозныя" ды „вялікія" Іваны, Пётры ды Сталіны былі ды адышлі, а імпэр'ялізм Масквы трывае стагодзьдзямі. Мэмар'ял трымаецца сутнасьці справы, а не часовых яговых праяваў.

Калі-ж справа ў прыгаданьні расейскага імпэр'ялізму, які так непадабаецца сп. В., дык толькі афіцыйная савецкая дыпляматыя сяньня цьвердзіць, што ён „выдумка амэрыканцаў" (ці-ж і сп. В. на тых-жа пазыцыях?). Кажны-ж іншы пісьменны чалавек, калі ён толькі пры здаровым розуме, ведае што ён есьць, а сяньня навет у сваім найбольшым красаваньні.

Але ўсе гэтыя закіды павярхоўныя, другарадныя, гэта толькі прыгатова да апошняга, наймацнейшага „выстралу" сп. В.: Гітлер ішоў на Расею пад клічам вызваленьня народаў СССР і таму прайграў — намацаць нацыянальную Ахілесавую пяту яму так і ня ўдалося. Тое самае будзе й з дэмакратычным сьветам, калі ён не зрачэцца прынцыпу свабоды ўсім народам СССР ды ня пойдзе па лініі змаганьня з бальшавізмам, із адначасным захаваньнем Расейскай імпэрыі.

Да нічога новага, як бачым, сп. В. не дадумаўся. Год таму тое самае, слова ў слова, пісала адзінацаць правых мудрацоў расейскага імпэр'ялізму ў сваім лісьце да адмірала Керка. Там-жа была й пагроза амэрыканскай арміі „воўчаю ямаю", калі-б іх не паслухалі. Сп. В. паўтарае ізноў толькі сто ўжо разоў паўторанае.

Выдуманы ды фальшывы аргумэнт белай эміграцыі аб тым, быццам Гітлер праіграў з прычыны стаўкі на нацыянальнае пытаньне — гэта сяньня ўжо стары, заежджаны Paradepferd расейскіх вялікадзяржаўнікаў і ён ня робіць ужо ніякога ўражаньня навет і на наіўных часта ў справах усходу Эўропы амэрыканцаў.

Кажны, хто ў гады мінулай вайны быў сам на тых землях Усходняй Эўропы, на якіх крывёю й зялезам вырашаліся на гады доля Расейскай імпэрыі, Эўропы ды ўсяго сьвету, ведае добра, што Гітлер у сваёй „ібэрмэншавай" сьлепаце ня толькі ня прабаваў „мацаць" Ахілесавую пяту Савецкай імпэрыі, а наадварот, з першых-жа дзён прыходу нямецкай арміі на усходнія прасторы не пакінуў ніякіх сумлеваў народам усходняй Эўропы у тым, што ён гатуе для іх лёс нявольнікаў Трэцяга Райху ды нацыянальную сьмерць.

Нямецкую армію ў першыя месяцы віталі, як вызвольнікаў ад крывавага бальшавіцкага тэрору. Гітлер меў вялікую магчымасьць з самых толькі абшараў Заходняй Беларусі, Украіны й Прыбалтыкі ў першую-ж зіму паходу арганізаваць мільённую армію першараднай антыбальшавіцкай баёвасьці. А дадатковая мільённая армія ў веснавым наступе 1942 году, калі існавала яшчэ раўнавага сілаў, магла лёгка перахіліць перамогу на старану Нямеччыны. Гітлер-жа пазволіў тварыць дробныя нацыянальныя аддзелы толькі тады, калі справа ўжо была зусім прайграная ды й то — у 1943 г., пасьля Сталінграду ўжо, — казаў гэтак: „Не магу прызнаць ніякога права сувэрэннасьці гэтым народам усходу... Адзіным для мяне вырашальным пытаньнем на Усходзе ~~ёсьць~~ пытаньне прасторы". (Кляйст у кнізе „Гітлер і нерасейскія народы", бач. 224).

Ці-ж і запраўды для сп. В. гэта ўсё зусім новыя й няведамыя рэчы? Ці проста гэтага ён ведаць ня хоча ды знарок, як найграная патэфонная плітка, паўтарае старыя зашорганыя аргумэнты абаронцаў Расейскай імпэрыі? Дык ня аўтары парыскага мэмар'ялу, а акурат сп. В. прапануе амэрыканцам ісьці тым шляхам, якім пайшоў Гітлер: шляхам патаптаньня правоў на вольнае жыцьцё народаў Савецкай імпэрыі. За сваю памылку Гітлер заплаціў галавою й руінаю „Трэцяга Райху". Ці падумаў сп. В. ня толькі як рэдактар расейскай газэты, але й амэрыканец, хто будзе плаціць за тое, калі вольны сьвет пойдзе й запраўды тым самым Гітлеравым шляхам, якім ён так настойліва радзіць ісьці?

Вано Нануашвілі

Магутнасьць і слабасьць Расеі

(працяг)

У часе напалеонаўскае кампаніі француская камандваньне было нязвычайна блага арганізаванае. З прычынаў чыста дынастычных, найбольшаю часткаю францускае арміі камандваў тады брат Напалеона кароль Язэп. Абразіўшыся на тое, што яго войстра зганілі за няздольнасьць камандваць арміяй, ён пакінуў быў фронт, нікога аб гэтым не паведаміўшы. У выніку — у часе выкананьня вырашальнага у змаганьні кроку, асноўная частка напалеонаўскае арміі была на колькі дзён выведзеная із строю. Дзякуючы гэтаму дзьве падзеленыя расейскія арміі пад камандваньнем Барклая дэ Толі й Багратыёна, пазьбеглі бою, які пагражаў кажнай зь іх асобна. Ім удалося палучыцца і адыйсьці, ня прыняўшы бою, вынікі якога былі-б напэўна вельмі для іх няспрыяльныя.

Калі-б камандваньне францускае арміі было ў згаданую пару падаўнейшаму спраўнае, калі-б на чале ейным стаялі дасьветчаныя камандзеры, расейская армія была-б канчальна зьнішчаная яшчэ перад Барадзінскім боем. Аднак, гістарычныя факты сьветчаць, што навет пасьля зьнішчэньня расейскае арміі, далейшы прабег кампаніі 1812 г. ні ў чым-бы не зьмяніўся й вялікая армія не пазьбегла-б і так свайго лёсу.

Не расейская армія прымусіла французаў і пакінуць Маскву ды пачаць свой трагічны адыход. Расейская армія была тады ўжо зусім слабая й бязьдзейная. Францускае камандваньне-ж таму прайграла справу, што не патрапіла натхніць палітычным жыцьцём прастору, выдзертую з рук расейскае збройнае сілы. Праз гэта таксама яна мусіла прыняць лёс кажнае самотнае арміі у краіне на колькі тысячаў кілямэтраў аддаленай ад собскіх межаў, якая апынулася да таго-ж на абшарах цалкам зьнішчаных і спустошаных. Гэтае становішча й прымусіла францускае камандваньне пачаць няслаўнае адступленьне.

У часе згаданага адыходу, на усёй прасторы ад Масквы да Парыжу, Францыя ня мела ні аднаго паважнейшага апірышча ў сэнсе дзяржаўна-скрысталізаванага й арганізаванага народу, які-б для дабра собскае справы змагаўся па баку Францыі і меў магчымасьць даць дзеля змаганьня ўсё, што патрапіць даць нармальна арганізаванае гаспадарства.

Напрацягу ўсяе свае кар'еры Напалеон сам рабіў усё магчымае, каб за межамі Францыі гэткае гаспадарства не паўстала.

Тут да рэчы будзе прыгадаць вельмі трапныя словы аднаго кітайца, палітычнага дарадніка Чынгіз-Хана: „Седзячы ў сядле можна здабыць не адно гаспадарства, але кіраваць із сядла гаспадарствам ня ўдасца ніколі".

Згаданая кампанія сьветчыла, што дэзарганізацыя расейскае збройнае моцы — рэч зусім нецяжкая. Раўнуючы да іншых эўрапэйскіх гаспадарстваў, яна ўдалася французам параўнальна лёгка. Напалеон вельмі ўдала давёў сваю збройную акцыю да таго моманту, калі мела пачацца й зьбіраньне палітычных удачаў. Аднак, нечакана для ўсяго сьвету, яго спаткала нячуваная катастрофа. Упяршыню збройная ўдача майстры заваёваў ня дала палітычных вынікаў, бо, хоць Напалеон і зьвязаў чынную моц Расеі, ейныя збройныя сілы, але, няведаючы ейнае прыроды, не патрапіў даць рады із нячыннаю магутнасьцяй ворага. Ён ня ведаў ні уплываў бязьмежных расейскіх прастораў, ні істоты іхнага жыхарства й гэта спрычынілася да заламаньня вялікае францускае арміі напрацягу ўсяго колькіх тыдняў.

Зразумелая рэч, што гісторыя Расеі скарыстала адразу-ж з гэтага, каб ускласьці ўсю славу „перамогі" на асобу „геніяльнага", а на самай справе зусім нявіннага ў ёй Кутузава, а таксама на „здольнасьці" Аляксандра І.

Ці магла згаданая кампанія мець іншы прабег? Ведама, што гэтае пытаньне тычыцца не іншае апэрацыйнае канцэпцыі, а толькі іншых палітычных умоваў гэтага мілітарнага разыграньня.

У 1807 г. Напалеон па праўдзе авалодаў быў усім эўрапэйскім кантынэнтам ад Атлянтыцкага акіяну да расейскіх межаў улучна. Ад гэтага моманту на кантынэнце Эўропы Францыя мела супраць сябе адно расейскага ворага, да якога маглі далучыцца яшчэ дробныя нямецкія гаспадарствы. У гэтым часе супраць Расеі й Нямеччыны, дзеля собскіх жыцьцёвых карысьцяў аддаўна змагаўся польскі народ, які імкнуўся вярнуць сваю адабраную дзяржаўную незалежнасьць, Гэты народ палучыў сваё змаганьне з лёсам Францыі, пачынаючы ад ейных першых рэвалюцыйных войнаў.

Згаданае паразуменьне між Францыяй і Польшчай, абапертае на ўзаемных карысьцях, прайшло праз выпрабаваньне усіх войнаў і цяжкіх маральных крызысаў усяе напалеонаўскае эпохі. Ня гледзячы на гэта, у пару свае найбольшае магутнасьці, Напалеон зрадзіў сваіх прыродных саюзьнікаў палякаў і ў 1807 г. патаптаў магчымасьці вылучэньня Польшчы ў асобнае незалежнае гаспадарства, здольнае да ўсіх чынаў нармальнага дзяржаўнага арганізму.

У 1812 г. Напалеон таксама ня зьбіраўся выправіць зробленую памылку й не зрабіў нічога, каб вярнуць прасторам і Польшчы й Літвы іхнае гістарычнае значаньне й магчымасьць змагацца з Расеяй. Усё што ён зрабіў у гэтай справе абмяжавалася вярбоўкаю колькіх мясцовых вайсковых аддзелаў, якія й так аддаўна служылі ў францускай арміі.

Каб не згаданыя палітычныя памылкі, паход 1812 г. пачаўся-б

ЖНІВО НА БЕЛАРУСІ

— „Поле, поле шырокае,
Жыта, жыта ядранае...“
— „А дай, Божа пагоданьку
А на нашу работаньку,
А дай, Божа, хмурыначку,
На часок адначыначку...“

Бел. жніўныя песьні.

Горача прыпякае ліпнёвае сонца. Каб ня буйныя, сьцюдзёныя вячорныя росы, спаліла-б яно, здаецца, й мурожныя травы й густыя жыта. І так ужо яны штодня зырэй залацеюць, што раз ніжэй хінуцца да высушанае сьпякотаю зямлі. — „Пара жыта зажынаць", — гавораць у вёсцы жанчыны. „Што-ж, з Богам,'" — згаджаюцца гаспадары.

І надыходзяць дні найцяжэйшае, праўда, але й радаснае працы — беларускае жніво.

Як і ўсё жыцьцё ў Беларусі, гэтак і жніво й зьвязаныя ізь ім ды дажынкамі абрады, сягаюць карэньнямі ў далёкую, сівую, старадаўнасьць. Зажынаюць, звычайна, жыта зь вечара. У некаторых мясцовасьцях рабілася гэта яшчэ да нядаўна вельмі ўрачыста. Перад выхадам у поле, папалудні, гаспадыня чыста, як перад сьвятам, мыла хату, сталы, лавы. Засьцілала стол чыстым абрусом, клала на яго хлеб і соль, запальвала перад абразамі сьвечку-грамніцу й доўга малілася. Памаліўшыся, брала ў „ношку" кавалак хлеба, шчыпку солі, часам і кавалак сала й шла на ніву. Прыйшоўшы ў поле, яна хрысьцілася, а тады віталася із ніваю словамі: „— Дабрыдзень, ніўка, ядраное жыта. Я к табе прыйшла". Або, нізенька схіляючыся: — „Дабрыдзень Госпаду Богу, жыту ядраному".

Зжаўшы першую жменю жыта, жняя скручвала яе ў пярэвясла й падпяразвалася ёю, а нажаўшы першы невялікі сноп, стаўляла яго на аржоньні, кажучы: „стаўлю сноп на сто коп, на тысячу мерак". Гэты першы сноп прыносіўся тады ў хату й ставіўся на покуці пад абразамі. Зярняты, вымалачаныя зь яго, дамешваліся да насеннага жыта.

Блізу ўсюды зажынаць жыта выходзіла найстарэйшая ў сям'і жанчына й абавязкава „із лёгкаю рукою". Гэтак пяецца і ў песьнях:

— „Каму сяголета жыта зажынаці?
Зажынаці жыта Іванісе.
Яе ніўка радлівая,
Яе ручка шчасьлівая"...

Назаўтрае — пачыналася агульнае жніво, пара, калі палі Беларусі даслоўна зьвінелі песьнямі ад краю да краю.

Цыкль беларускіх жніўных песьняў нязвычайна багаты. Пяюць іх жнеі й на постаці, але пераважна йдучы увечары з поля дахаты:

— „Як пайду я дарогаю,
Пушчу голас дубровaю.
Няхай голас галасуець,
Няхай мяне маці чуець..."

Мэлёдыі беларускіх жніўных песьняў пераважна працяглыя, тужлівыя, але нязвычайна прыгожыя ў гэтай сваёй тужлівай прасьціні. Пяецца ў іх аб цяжкай працы жнеяў, але й аб іхнай удаласьці ды спрытнасьці, працаздольнасьці:

— „Ой, мы жалі, жалі,
Ды нямнога нажалі:
Да ста коп да абеда,
А другую да полудня,
А трэцюю да вечара"...

Пяюць беларускія жніўныя песьні і аб невясёлай долі маладое жанчыны ў чужой сям'і, калі маладусе даводзілася жаць у полі да цямна, а тады яшчэ і ў хаце завіхацца, каб дагадзіць сьвекру ці сьвекроўцы.

— „На дварэ нераненька,
Баліць мая сярэдзінка.
Чаму-ж ёй не балець,
Як няма каму пажалець.
Бо сьвёкрухна ня татухна,
Сьвякровухна ня матухна,
Яны лазенкі ня выпаляць,
Яны венічкам ня выпараць..."
— „Сьцюдзёная раса пала,
А мядовая наставала.
Сьцюдзёную таптаць буду,
А салодкую зьбіраць буду.
Сьцюдзёная раса — то сьвёкрава граза,
А мядовая раса — то бацькава краса"...

Асабліва шмат жніўных песьняў пяюць аб нявыносным цяжары прыгоннае працы, калі над жнеямі, апрача пякучага сонца, стаяў яшчэ й панскі прыганяты, ў якога цяжка было выпрасіць палёгку:

— „Сьцюдзёная раса пала,
Пусьці мяне дамоў, пане.
Мае дамы далёкія,
Пераходы вялікія..."
— „Ой ты, сонца краснае,
Знаць ты ў найме ня бывала,
Што ты мне не спагадала..."

Або й роспачна-трагічная, злавесная:

— „Бадай пану
Ў двары страшна,
Як нам ў полі
Сонца зайшла.
Сонца зайшла,
А мы жнема,
Пры месяцы снапы носім,
А поўначы вячэраем..."

Некаторыя беларускія жніўныя песьні вызначаюцца нязвычайнай паэтычнасьцяй апісаньняў. Гэткая вядомая песьня —

— „А ў нас сяньня вайна была,
Усё поле зваявалі.
Зьмялі поле мяцёлкамі,
Ідзем дамоў вясёлкамі...", або глыбака лірычная:

— „Гаварыла ядраное жыта
У чыстым поле стоячы, гаварыла:
Не магу я ў полі стаяці,
Колосьсем махаці,
Не магу я.
Толькі магу я, толькі магу я
А ў полі капамі,
А ў гумне стагамі,
Толькі магу я.
Гаварыла малада Дар'ічка,
У татанькі жыўшы, гаварыла:
Не магу я ў полі стаяці,
Ядраное жыта жаці,
Не магу я.
Толькі магу я, толькі магу я
Ля столу стаяці,
Кубкі наліваці,
Толькі магу я.

Ды нягледзячы на тое, што й сярэдзіна баліць, і рукі шчымяць — адвечны беларускі гумар часта пераплятаецца ў жніўных песьнях з тугою, а парою й перамагае яе. І тады плыве ад нівы да нівы, па чарзе го з аднае жаночае грамадкі, то зь іншае, жартаўлівае гуканьне:

— „Чые-ж гэта жоначкі, сьпяваюць адны, —
Як чорныя вароначкі?
Самы жнейкі старыя,
Іх сярпы лубяныя,
Яны жыта ня жалі,
Пад мяжою ляжалі..."
— „Палуднічкі загудзелі — адказвае іншая грамадка —
Палуднаваць захацелі.
Хоць гудзеце, ня гудзеце,
Палуднаваць ня будзеце.
Ваша паня маладая,
Яна аб вас спагадае:
Вам полудзень пасылае —
Хлеба тры скарыначкі,
Цыбулі тры пярыначкі..."

У некаторых жніўных песьнях, як і ў калядках, праслаўляецца гаспадар, гаспадыня, а ў прыгонных — пан, пані.

— „Чыё жыта дабро, хароша?
Андрэява жыта дабро, хароша.
Дай-жа Божа, ляпей таго:
Піва варыці, сыноў жаніці,
Гарэлку гнаць, дачок аддаваць.", або:
— „Ды зялёны бор, зялёны над усімі [барамі,
Ды слаўен наш пан, слаўен над усімі [панамі.
У нашага пана куня на дворы іграе,
На дворы іграе, сабаля выклікае:
Саболю, саболю, пагуляем з табою,
Разьвяселім пана й паню маладую"...

Гэтак, дзень па дні плывуць над беларускімі нівамі песьні жнеяў. Гэтак дзень па дні ў лагчынах і на ўзгорках тае акіян залатога збожжа й растуць на пожнях, дзе вокам ня кінь, накрытых густою шапкаю каласься бабкі... Нарэшце, застаецца нязжатаю адно невялікая лапінка жыта... Жніво скончанае... Надыходзяць вясёлыя дажынкі, із сваеасаблівымі звычаямі й абрадамі, із песьнямі, якія розьняцца й словамі й жвавымі мэлёдыямі ад глыбака-тужлівых, напоеных вячорнымі росамі й хлебным водарам жытнёвых ніваў беларускіх жніўных песьняў.

Ды аб дажынках — іншым разам.

К.

ГАРБАТАГА МАГІЛА ВЫПРАВІЦЬ.

Кагадзе ў расейскай газэце „Новое русское Слово" зьявілася было гэткае паведамленьне:

„Сталая нарада прадстаўнікоў паўночна-амэрыканскіх аддзелаў шасьцёх антыкамуністычных расейскіх арганізацыяў — Камітэту задзіночаных уласаўцаў, НТС-у, Расейскага народнага руху, Саюзу барацьбы за вызваленьне народаў Расеі, Саюзу барацьбы за свабоду Расеі й Саюзу воінаў вызвольнага руху — склалі былі й выслалі сэнатарам і кангрэсмэнам ЗША мэмарандум супроць спробы некаторых амэрыканскіх колаў навязаць дыпляматычныя дачыненьні з Савецкай Беларусяй і Савецкай Украінай".

У мэмарандуме гаворыцца, што **„ажыцьцяўленьне гэтага намеру пойдзе адно на карысьць сэпаратыстых, якія імкнуцца да „расчлененія" Расеі, і прынясе толькі шкоду барацьбе з бальшавізмам".**

Згаданая зацемка й асьветчаньне „шасьцёх антыкамуністычных расейскіх арганізацыяў" яшчэ раз вымоўна сьветчыць аб дзіўной псыхалёгіі расейцаў. Марыць аб нацыянальнай свабодзе й імкнуцца да яе — маюць права толькі й выпучна расейцы. Калі-ж зажадаюць свабоды ці наважацца прыгадаць аб ёй іншыя народы, паняволеныя некалі царскаю імпэрыяй, а сяньня прыгнечаныя расейскім бальшавізмам, дык прадстаўнікі расейскае эміграцыі зараз-жа пачынаюць абзываць іх сэпаратыстымі, „расчленіцелямі" ды іншымі сакавітымі назвамі.

Выходзіць, што й беларусы, і украінцы, і грузіны, і ўсе іншыя нацыі, паняволеныя сяньня Масквою павінны сядзець ціха й вешыцца з расейскае няволі, ці то царскае, ці камуністычнае, ці навет г. зв. „дэмакратычнае". Калі-ж недык яны зьлейшыя ворагі й міру, і антыкамуністычнае барацьбы н ўсяго сьвету наагул.

ГІТЛЕРАВЫМ ШЛЯХАМ
(Канец)

Можам аднак пацешыцца, што гэтага хіба не станецца. Паважнейшыя амэрыканскія палітыкі сяньня лепш у гэтых справах з'арыентаваныя, чымся думае сп. В. Довадам гэтага, хаця-б цытата з дзёньніка былога прэзыдэнта Трумана (глядзі ў кнізе „Містэр Прэзыдэнт", бач. 82): „Украінцы й беларусы хацелі далучыцца да Гітлера, ды ён іх трактаваў як нявольнікаў. Ён глядзеў на іх як на ніжэйшыя народы. І ён заплаціў за гэта".

Дагэтуль натугі сп. В. і іншых падобных палітыкаў у фальшываньні нядаўнай гісторыі засталіся без выніку. Дарэмнымі будуць яны й на будучыню.

Адно пустою прапагандаю словаў гістарычных фактаў зьнішчыць ня можна.

Б.

Нашыя новыя саюзьнікі

Апрача шасьцёх агульна знаных нацыянальнасьцяў, якія падпісалі г. зв. Парыскае Пагадненьне, каля Парыскага Блёку Нацыянальнасьцяў гуртуецца сяньня й колькі іншых народаў, аб якіх нашае грамадзтва мала, або й зусім нічога ня ведае. Пастараемся сяньня, хоць і вельмі коратка з прычыны нястачы месца, пазнаёміць нашых чытачоў із змаганьнем за сваю незалежнасьць Ідэль-Уралу, аднае з галінаў турка-татарскае нацыі.

Змаганьне народаў Ідэль-Уралу за сваю незалежнасьць.

Народы Туркскага паходжаньня (г. зв. турка-татары) жывуць уздоўж узьбярэжжаў ракі Волгі (пататарску — Ідэлю) і ў далінах Уральскіх гораў. Таму, яны маюць адну геаграфічную назву — Ідэль-Уралу. Гэтая назва была прынятая на зьезьдзе гэтых народаў у 1917 г. ў Уфе. Продкамі народаў Ідэль-Уралу лічацца баўгары — народ турскага паходжаньня, які ўжо ў 5-тым стагодзьзі жыў у ваколіцах Чорнаморскіх стэпаў. Калі-ж новыя хвалі народаў турскага паходжаньня паплылі сюды з Алтаю, баўгары гэтыя разьбіліся былі на паасобныя групы. Найбольшая зь іх адыйшла на поўнач і затрымалася на рэках Каме й Волзе. З гэтых групаў неўзабаве паўстала Баўгарскае ханства. Да 922 г. баўгары былі паганамі, а пасьля прынялі магамэтанства. У пачатку 13-га ст. баўгарскае ханства было паняволенае Залатой Ардой, якая толькі ўгары была мангольская, а у масе складалася з баўгараў, хазараў, кіпчакоў ды іншых туркскіх народаў. У 1437 г. на прасторах былога Баўгарскага ханства паўстала ханства Казанскае, моцнае гаспадарства, зь якім маскоўскім царом давялося доўгі час крывава ваяваць. Агулам, Казанскае ханства ваявала з Масквою аж 25 раз, ня лічачы частых драбнейшых сутычкаў. У 1552 г., пасьля вялікага й зацятага бою, Казань была нарэшце паняволеная Масквою й перайшла пад уладу цара Івана Грознага. Частка турка-татарскага жыхарства Казані была адразу забітая, частка выгнаная з муроў места у далёкія стэпавыя ваколіцы. У 1555 годзе у Казані была заснаваная праваслаўная эпархія й пачалося жорсткае прымусовае абяртаньне татараў у праваслаўную веру. Адначасна, казанскія землі калянізаваліся маскалямі. У 1593 г. усе мусульманскія сьвятыні ды школы Казані й усяго краю былі загадам расейскага цара Хведара Іванавіча разбураныя й спаленыя. Аднак, ужо ў пачатках 17-га ст. Масква пераканалася, што збройна паняволіць татараў ёй ня ўдасца. Таму у 1613 г. на г. зв. Земскі Сабор у Маскве, скліканы дзеля выбараў цара, былі запрошаныя й прадстаўнікі народаў Казанскага ханства. Аднак, і гэты новы спосаб Масквы ня меў удачы сярод туркскіх народаў. Калі-ж расейцы паняволілі Туркестан гэткімі-ж мэтадамі, якія ўжываліся імі й у часе паняволеньня Казаню, дык Ідэль-Уральскія народы зразумелі, што іхны ратунак, толькі у задзіночаньні, ды ў зьбліжэньні з Эўропай і ейнай культурай. Зьявіўся цэлы шэраг выдатных палітычных і грамадзкіх Ідэль-Уральскіх дзеячоў, якія й пачалі прапаганду вывучэньня роднае гісторыі й роднае мовы, а таксама роднага выдавецтва; змагаючыся адначасна і з састарэлымі звычаямі ды ідэямі мусульманства, з няволяю жанчынаў і г. д. Аднак, толькі ў 1883 г. выйшла ў сьвет першая газэта на турка татарскай мове. Звалася яна „Тэрджуман" і адыграла выдатную ролю ў разьвіцьці грамадзка-палітычнага жыцьця сярод усіх туркскіх народаў Расеі. Галоўнаю мэтаю згаданае газэты, аднак, было выхаваньне ўсіх турка-татараў у духу адзінства, бяз розьніцы племя, роду й прасторы.

Перад рэвалюцыяй 1905 г. у расейскай Дзяржаўнай Думе было ўжо 7 прадстаўнікоў ад турка-татараў. Аднак, паводле свайго адвечнага ўзору, Масква ўсімі спосабамі намагалася душыць разьвіцьцё Ідэль-Уральскае культуры й народнае сьведамасьці. Ды хаду гісторыі немагчыма ўжо было запыніць. Неўзабаве турка-татары былі заснавалі тайны нацыянальны цэнтр, які й узяў на сябе кіравецтва ўсім жыцьцём турка-татараў.

З усіх мусульманаў Расеі татары Ідэль-Уралу й Крыму мелі найбольш ахвяраў у часе Першай Сусьветнай вайны. Аднак, калі ўспыхнула рэвалюцыя, яны адразу-ж скарысталі з яе й абвесьцілі былі ў жніўні 1917 г. нацыянальна-культурную аўтаномію Волскіх татараў, рыхтуючыся тымчасам да скліканьня Нацыянальнага Зьезду ўсіх турка-татараў Ідэль-Уралу, якіх разам было тады 8 мільёнаў. А ў лістападзе 1917 г. пачало ў м. Уфе працу Ідэль-Уральскае Нацыянальнае Сабраньне.

Ды ў пачатку 1918 г. бальшавікі нечакана занялі ўсю Ідэль-Уральскую прастору. Зброі ў маладога гаспадарства ня было. Ідэль-Урал быў паняволены й падзелены на паасобныя „аўтаномныя" рэспублікі й акругі: Татарскую, Башкірскую, Чувашскую, Мардоўскую, Марыйскую, Удмурскую, а шэраг чыста татарскіх акругаў далучаны да РСФСР. Хутка пачаліся й бясконцыя перасяленьні турка-татарскага жыхарства Ідэль-Уралу, у выніку чаго каля 5 мільёнаў турка-татараў сталіся людзьмі бяз бацькаўшчыны.

Ня лепш ставяцца да народаў Ідэль-Уралу й лідэры расейскае эміграцыі. Зрэшты, гэтак ставяцца яны сяньня й да ўсіх народаў СССР, якіх яны, калі толькі могуць, ніколі не называюць ні татарамі, ні беларусамі, ні грузінамі, а проста „расіянамі", або „народамі Расеі", ухіляючыся ад супрацоўніцтва з паважнымі й адказнымі прадстаўніцтвамі гэтых народаў, ды выкарыстоўваючы супрацу іх авантурнічыя й непаважныя элемэнты, якія, пэўне-ж можна знайсьці ў кажным асяродзьзі.

Таму Ідэль-Уральцы лічаць сяньня, што адзіны іхны шлях — гэта супрацоўніцтва із здаровым і моцным блёкам нацыянальнасьцяў — беларусамі, украінцамі, армянамі, паўночна-каўказцамі, грузінамі й азарбайджанцамі, задзіночанымі ў г. зв. Парыскім Блёку.

БЕЛАРУСКІЯ КАЛЕНДАРЫ

Задзіночаньне Беларускіх Вэтэранаў у Аўстраліі выдае, як нас паведамляюць, на сваім малым друкарскім прасе беларускі насьценны календар на 1954 г. і дзьве калядныя паштоўкі.

Узор календара (першы квартал году) невялікі, сьціплы, але прыгожы. Паштоўкі — адна вайсковага характару, другая — здымак Віленскае катэдры сярод асьнежаных ялінкаў (здымак з г. зв. „Цялятніку"). Малы памер календара й невялічкія тэхнічныя недацягненьні заўдзячваюцца недахопу грашавых сродкаў й дужа сьціплай „тэхніцы", бо што іншае жаданьне прыслужыцца роднай беларускай справе, а што іншае — матар'яльны бок кажнага добрага пачынаньня. Аднак, хоць і сьціплы, календарык, выдаваны Задзіночаньнем Беларускіх Вэтэранаў у Аўстраліі, бясспрэчна, зробіць сваё, бо мы, беларусы ужо чатыры гады ня маем свайго календара.

Каб дапамагчы Выдавецтву, просім усіх беларусаў ЗША узяць удзел у распаўсюджаньні згаданых выданьняў — календара і картак. Усе беларускія арганізацыі у ЗША прошаныя паведаміць Выдавецтва, колькі календароў і паштоўкаў яны могуць прадаць. Замоўленьні просім рабіць лятунскай поштай з разьлікам, каб Выдавецтва магло ужо ў канцы верасьня выслаць заказы. 25% з атрыманых за продаж календароў і паштоўкаў Выдавецтва прызначае на найпатрэбнейшы беларускі фонд у ЗША.

Цана каляндароў і паштоўкаў на ЗША календара — 25 цэнтаў, цана паштоўкі — 5 цэнтаў.

Адрыс Выдавецтва: Задзіночаньне Беларускіх Вэтэранаў, 60 Fisher St. East Brisbane Australia.

з Польшчы, або Вялікага Княства Літоўскага і французскае камандваньне ня мусіла-б гаручкова выкарыстоўваць дзеля ваеннага вырашэньня апошнія тыдні адыходзячага лета. Яно мела-б сталае апірышча ў нармальных дзяржавах якія ляжалі на мяжы з Расеяй і з прастораў якіх на працягу гісторыі зладжана было столькі ўдалых паходаў да сэрца Расеі — Масквы. Дадамо, што адроджанае Вялікае Княства, таксама як і адроджаная Польшча не на жыцьцё, а на сьмерць змагаліся-б з Расеяй.

Спозьненае вызначэньне Язэпа Панятоўскага маршалам Францыі ужо над Эстэрай, ня мела ніякага палітычнага значэньня, бо ў тыя часы Мэтэрніх, Ёрк, Сакэн і Шварцэнбэрг мелі ўжо шмат большае значэньне, чымся Панятоўскі.

Згаданае вышэй — клясычны прыклад палітыкі захопнікаў у дачыненьні да сваіх прыродных саюзьнікаў: выкарыстаньне і злоўжываньне асабістых пачуцьцяў і амбіцыяў адзінкаў, із адначасным вынішчэньнем палітычнае асновы існаваньня народу. І ў рэшце прайграюць справу самы захопнікі, бо, нішчачы сваіх найлепшых саюзьнікаў, яны зразаюць гэтым галіну, на якой маглі-б утрымацца.

Згаданыя памылкі Напалеона да нейкае меры можна, аднак, зразумець і вытлумачыць. На працягу ўсяе свае маланкавае кар'еры Напалеон дзейнічаў на прасторах, дзе, праводзячы самастойную вайну, ён самперш імкнуўся да чыста вайсковае акцыі зьнішчэньня ворага, ягонае ваенныя моцы й дзяржаўнага апарату, што й прынесла яму было нячуваныя палітычныя ўдачы. Гэткі спосаб змаганьня пхнуў яго на шлях найменшага супраціву й Напалеон пачаў цікавіцца адно набіраньнем папаўненьняў для свае збройнае моцы, ня дбаючы ані трохі аб палітычнае падмацаваньне сваіх вайсковых удачаў на захопленых прасторах чужых гаспадарстваў.

Ня дзіва, што гэтаксама дзейнічаў ён і на прасторах гаспадарства свайго апошняга й найбольшага ворага — Расеі. Аднак, згаданая прастора сталася выняткам з удалага дагэтуль агульнага правіла. Як можа не адна зь іншых, расейская краіна патрабавала якраз ня толькі ужыцьця дзеля перамогі над ёю дзеяньняў вайсковых, але й палітычнае акцыі.

Другою вайною, якая была дакладным сьветчаньнем вытрымаласьці й жыцьцёвасьці Расейскае імпэрыі, была Першая сусьветная вайна. Агульны сьцяг ейных падзеяў добра ведамы кажнаму. Таму, мы спрабуем зазначыць тута адно некаторыя падрабязнасьці з галіны самога спосабу змаганьня Расеі.

Нямецкія вайсковыя й палітычныя чыньнікі лічылі галоўным у згаданай вайне франтам — фронт заходні. На працягу ўсяе вайны, яны шукалі ейнага вырашэньня адно на Захадзе. Не зважаючы на розныя непрадбачаныя, але магчымыя дзеля скарыстаньня магчымасьці, яны так і не зьмянілі сваё нягнуткае перакананьне. Заходні фронт зьвязаў і закуў немцаў і фізычна й маральна настала. На ўсіх іншых ваенных франтох змаганьня яны абмяжоўваліся паўстрыманьнем сваіх супраціўнікаў і ў выніку дачакаліся таго, што лёс вайны быў вырашаны якраз не на Захадзе, а на Балканскім фронце.

Дзякуючы гэткаму перакананьню нямецкага камандваньня, усходні фронт лічыўся на працягу ўсяе вайны нечым другарадным і немцам навет ня сьнілася перанесьці галоўны цяжар змаганьня з Захаду на Усход, хоць яны, бясспрэчна, разумелі, што усходні фронт меў значэньне й для Захаду, а таксама і для ўсяе вайны.

(Працяг будзе)

Нью-Ерк -- Штат імпэрыі

Ад Рэдакцыі: Разьлеглыя ЗША ахапляюць вялікія, розныя што да кліматычных, геаграфічных і гаспадарчых умоваў прасторы, а таму з уражаньняў і ведаў аб нейкім паасобным штаце нельга судзіць аб усёй дзяржаве, як нельга з ведаў аб Наваградчыне ці Магілеўшчыне сказаць, што мы ведаем усю Беларусь. Каб пазнаёміць чытароў „Беларуса" із краем, дзе сяньня жыве каля 500.000 беларусаў, рэдакцыя, паразумеўшыся із сябрамі БІНіМ, будзе пэрыядычна падаваць кароткія агляды тых штатаў, дзе жыве большая ці меншая колькасьць беларусаў. Пачынаем ад Нью-Ёрку, як першага штату ЗША, дзе нашыя эміграны упяршыню ступілі на вольную зямлю Вашынгтона.

СЛАВА МЕСТА НЮ ЁРКУ ГЭТКАЯ ВЯЛІКАЯ, ШТО ЧАСАМІ ЯНА ЗАЦЯМНЯЕ ШТАТ НЮ ЁРК. АДНАК І ШТАТ НЮ ЁРК, КАЖУЧЫ СЛОВАМІ АДНАГО АМЭРЫКАНЦА, „МАЕЦЬ УСЁ, ПАЧЫНАЮЧЫ АД ДРАМАТЫЧНАЕ ГІСТОРЫІ Й КАНЧАЮЧЫ СТАТЫСТЫКАЙ, ЯКАЯ ЗАХАПЛЯЕ ДЫХ У ЧЫТАЧА".

Штат Ню Ёрк займае трохкутнік у 49.576 кв. міляў. Ён крыху большы ад нашае Віцебшчыны і блізу роўны з Чэхаславаччынай. У паўдзённа-усходнім куце штату нязмоўкна гучыць рух найвялікшага места сьвету, а ў паўночна-заходнім куце — таксама няспынна й магутна гучыць Ніагара — найвялікшы вадапад сьвету. Між гэтымі найбольш адлеглымі пунктамі штату раскінуліся вялікія прамысловыя месты, 66 каледжаў ды універсытэтаў, горы, голыя верхавіны якія узвышаюцца на 5000 футаў над роўняй мора, лясы, некранутыя як за часоў індыянаў, памяць аб якіх захоўваюць звыш 590 назваў мясцовасьцяў, і багатыя сельскія гаспадаркі.

Штат Ню Ёрк займае адно 29-ае месца сярод штатаў ЗША. Але нідзе ў краіне ня жыве гэтулькі людзей — 15.000.000, як тут. Гэта складае 10% усяго жыхарства ЗША. Іншымі словамі: кажны дзясяты амэрыканец — жыхар штату Нью-Ёрк, а кажны 20-ты — жыве ў месьце Нью-Ёрку.

Нажаль, з гэтага натоўпу не ўдалося дагэтуль дакладна вылучыць лік беларусаў. У месьце Нью-Ёрку іх ад 4000 да 7.500. Калі возьмем, вялікшую лічбу, дык гэта азначала-б, што кажны восьмы беларус у ЗША жывець у „штаце Імпэрыі", пераважна-ж у самым месьце, але ёсьць шмат беларусаў (асабліва старых эмігрантаў) і ў іншых цэнтрах.

Штат Нью-Ёрк ганарыцца тым, што ён найбагацейшы штат ЗША. Жыхарства й фірмы Нью-Ёрку плоцяць 1/5 частку ўсіх прыбыткаў, якія паступаюць у фэдэральную касу. З 466 галінаў прамысловасьці, якюія вылічаныя ў апошняй перапісі, 433 знайходзяцца ў штаце Нью-Ёрк. Тут месьціцца 19% усіх прамысловых прадпрыемстваў ЗША. Яны выраблюць тавару на 33% больш, чымся кажны іншы штат ЗША. Парты Нью-Ёрку прыймаюць 33% усяго імпарту краіны й вывозяць 41% усяго экспарту. Гандляры Нью-Ёрку абяртаюць 13,3% дробнага і 26,4% гуртовага гандлёвага звароту.

На кажнага жыхара Нью-Ёрку улічаючы і сысункоў, прыпадае ў сярэднім, 1864 даляры заработку ў год і гэтым ён стаіць на трэйцім месцы, за яшчэ багацейшымі штатамі — дыстрыктам Калюмбіі (штат Вашынгтон) і маленькім Дэлэвэрам. Выдаткоўваюць-жа нью-ёрцы больш за усіх. На ўтрыманьне школаў Нью-Ёрк выдаткуе на кажнага вучня 279 даляраў у год. Багаты Тэксас выдае на гэтую мэту толькі 165, а бедны штат Місысыпі ўсяго 75 даляраў у год. Школы і ёсьць адным з асягненьняў штату Нью-Ёрк, чым ён асабліва ганарыцца. У 5927 тутэйшых школах з 1.500.000 вучнямі працуе 51.140 настаўнікаў. Ёсьць 993 сярэднія школы з 535 тысячамі вучняў і 28.530 настаўнікамі. У штаце Нью-Ёрк працуе таксама 115 вышэйшых школаў, у тым ліку 66 каледжаў і унівэрсытэтаў, 24 адумысловыя школы, 11 настаўніцкіх каледжаў, 14 „каледжаў юніёраў" і вайсковая акадэмія ЗША ў Вэстпойце. Сярод універсытэтаў найбольш ведамыя Калюмбійскі, Нюёркскі й Сіракузскі.

Штат Нью-Ёк першы паводле вырабу гатовае вопраткі, але вельмі пашыраная тутка й дывановая, мэблевая і фатаграфічная прамысловасьць, а таксама тэкстыльная, папяровая, сталёвая, хімічная, машыновая, электрычная й навуковых інструмантаў. Побач з гэтым штат Нью-Ёрк найбольш з усіх штатаў ў ЗША гадуе капусты й займае другое месца паводле вырабу вінаграднага соку. Найбольш качкаў, якія пякуцца ці смажацца на кухнях ЗША паходзяць з птушкагадоўчых фармаў Нью-Ёрку. Земляробы штату дастаўляюць малака й малочных прадуктаў больш, чымся на 2 мільярды ў год. Апрача таго штат даець багатыя ўраджаі кукурузы, бульбы, сена, аўса, пшаніцы, яблыкаў, пэрсыкаў, ігрушаў, вішняў ды грэчкі.

На скалістым Мангэтэнскім абтоку, які ў свой час галяндцы адкупілі былі ад індыянаў за 24 даляры, знаходзіцца найвялікшы ў сьвеце грашовы цэнтар і біржа, Wall Street, які стаўся у сьвеце сымбалем грашовага рынку і капіталу наагул.

На першым мейцы стаіць у штаце Нью-Ёрку й г. зв. „турыстычная прамысловасьць", якая перавышае нават даходы ад турыстыкі слаўнае Флярыды й Каліфорніі. Гэта й зразумела, калі возьмем на ўвагу, што Нью-Ёрк можна характарызаваць як штат супрацьлегласьцяў. Маюць сваё значаньне й цудоўныя тутэйшыя дарогі, пабудова якіх каштуе да 300.000 даляраў за мілю. Імкнучы па гэтых дарогах, самаход за 40 мінутаў можа сягнуць з муроў Мангэтэну да шыльды: „Увага! Сьцежка аленяў!" У 4-х гадзіннай адлегласьці ад вялікага места, на Катскільскім узвышшы (мясцовасьць летнішчаў) можна спаткаць мядзьведзяў. У Сіракузах ў мінулым годзе уцякаючы ад ваўкоў, ў фабрыку ўскочыў быў лось. Штогод паляўнічыя штату Нью-Ёрк забіваюць 16.900 казуляў, а ў паўночна-усходнім куце штату, дзе узымаюцца горы Адырондаку, знайходзіцца запаведнік, дзе у тым самым стане, як за часоў герояў раманаў Фэнімора Купера — жывуць індыяне. Зімой на ўзвышшах Катскіляў і Адырондакаў займаюцца спортам лыжнікі.

(Працяг будзе)

М. Кургановіч

З Беларускага Жыцьця

ЗАКЛІК

ГАЛОЎНАГА ЎРАДУ БАЗА

да беларусаў ЗША.

Лёс судзіў нам трапіць пасьля жудаснай 2-ой сусьветнай вайны, пасьля паняверкі ў лягерох Нямеччыны, нястачаў і няпэўнасьцяў штодзённага жыцьця — у ЗША, краіну, дзе як нідзе на сьвеце, кажны мае магчымасьць працаваць і зарабляць на дастатняе жыцьцё. Беларусы, як народ працавіты й ашчадны, асабліва хутка патрапілі забясьпечыць гэтта матар'яльны быт і сабе й сваім сем'ям, а некаторыя набылі ўжо й собскія дамы, самаходы ды іншыя дарагія рэчы. Факт гэты трэба ацаніць як умеласьць беларусаў даваць сабе рады ў жыцьці ў кажных абставінах, што, бясспрэчна, ёсьць вельмі дадатняй рысай нашага народнага характару наагул.

Але, жывучы ў дастатку, ня можна забываць аб лёсе тых нашых суродзічаў, якія, як і мы пакінулі ўвесь даробак свайго жыцьця й Бацькаўчыну, але якім непашэньціла знайсьці сабе месца на чужыне, трапіць у краіну, дзе-б яны маглі працаваць і жыць. Колькі-ж гэткіх нешчасьліўцаў засталося у Нямеччыне, Аўстрыі ды інш. краінах, колькі беларускіх інвалідаў, хворых, старых жыве яшчэ й сяньня на чужой ласцы, церпячы й фізычна й маральна! Сталася гэта ня зь іхнае віны.

Таму, нашым сьвятым абавязкам дапамагаць ім. Дапамога нашым абяздоленым сябром, аднак, не павінна абмяжоўвацца адно Калядньімі ці Вялікоднымі сьвятамі. Есьці ды апранацца яны патрабуюць ня толькі ў сьвяты, але й штодня.

Дык не шкадуйце, дарагія суродзічы, колькіх даляраў, шлеце вашыя ахвяры тым, хто іх гэтак патрабуе, стала, штомесяца. Гэтым вы ня толькі дапаможаце Вашым братом матар'яльна, але й падтрымаеце іх на духу, а гэта часта важнейшае за грошы.

Дапамагаць можна ў рознай форме: грашыма, харчамі, вопраткай. Каб дапамога была запраўды карысная, правільная, лепш слаць яе проста ў мясцовыя беларускія камітэты, якія ведаюць лепш за нас усіх сваіх сяброў і ў першую чаргу, бяссумлеўна, дапамогуць тым, хто найбольш гэтага патрабуе.

Адрыс Беларускага Камітэту ў Нямеччыне, ці ягонай Жаночай Арганізацыі — München 22, Herzog Rudolf Str. 49/111

Адрыс-жа Аддзелу Сацыяльнае Апекі БАЗА — 33 Norfolk Str., Нью-Ёрк 2, сп-ні Б. Вержбаловіч.

Аднак, каб адцяжыць Нью-Ёрскі Аддзел Сацыяльнае апекі БАЗА, які й так шмат працуе ў гэтай дзялянцы, Галоўная Управа БАЗА зьвяртаецца да сваіх Аддзелаў і Дэлегатураў із прапановаю арганізаваць дапамогу нашым суродзічам у Эўропе на мясцох, высылаючы яе адтуль беспасярэдна на рукі Беларускага Камітэту ў Нямеччыне.

Гэтаксама заклікаюцца да сталага высыланьня дапамогі ў Эўропу ўсе тыя, хто жадаюць рабіць гэта індывідуальна.

— „Хто сам дае, таму й Бог дае", кажа беларуская прыказка — выслоўе шматвяковае народнае назіральнасьці.

ГАЛОЎНАЯ УПРАВА БАЗА.

ЛІКВІДАЦЫЯ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ РАДЫ У ЧЫКАГА

28-га чырвеня сёлета у Чыкага адбыўся ліквідацыйны сход сяброў Беларуска-Амэрыканскай Нацыянальнай Рады. На парадку дня сходу былі пастаўленыя гэткія справы:

1. Ліквідацыя БАНРады ў Чыкага.
2. Перадача актаў, маемасьці й сродкаў БАНРады ў Чыкага Аддзелу Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня, які арганізаваны нядаўна ў Чыкага.

У справе абодвух пытаньняў сход вынес гэткія пастановы:

1. Каб ня было непаразуменьняў сярод беларусаў Чыкага, што да новастворанай у Чыкага арганізацыі пад старым назовам Бел.-Ам. Нац. Рада, — разьвязаць запраўдную Беларуска-Амэрыканскую Нацыянальную Раду ў Чыкага й лічыць функцыі управы БАНР, нададзеныя ёй Агульным Сходам сяброў БАНР у Чыкага з дня 13-га студзеня 1952 г. за закончаныя.

2. Усе акты, маёмасьць і грошы зьліквідаванай БАНР ў Чыкага перадаць Управе Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня у Амэрыцы, Аддзел у Чыкага.

СПРАВАЗДАЧА

аб харытатыўнай дзейнасьці Беларускага Нацыянальнага Камітэту у Нямеччыне за першыя паўгады 1953 году.

З 1 студзеня па 1 ліпеня 1953 году Беларускі Нацыянальны Камітэт атрымаў:

А. 1. Ад сацыяльнага рэфэрэнта БАЗА у Нью-Ёрку Сп. В. Вержбаловіч .... 483.72 ДМ
2. Ад Саюзу Беларускай Моладзі у ЗША праз Сп. Тулейку .... 166.80 ДМ
3. Ад Сп. М. Рагулі ЗША асабістая ахвяра .... 41.70 ДМ
4. Ад Сп. М. Норыка ЗША асабістая ахвяра .... 41.70 ДМ
5. Ад Сп. Н. Барт Нямеччына асабістая ахвяра .... 10.00 ДМ

Усяго атрымана 743.92 ДМ

Атрымана адзяжовых пачак:

1. Ад сацыяльнага рэфэрэнта БАЗА у Нью-Ёрку Сп. В. Вержбаловіч .... 5 пачак
2. Ад Сп. Орсы А. з ЗША ... 3 пачкі
3. Ад Сп. Я. Сажыча з ЗША асабістая ахвяра .... 1 пачка
4. Ад Сп. Даніловіча В. з ЗША .... 1 пачка

Разам 10 пачак

Атрымана ад Швэдзкага Чырвонага Крыжа ужыванай адзежы 100 кілаграм.

Выдана грашовай дапамогі:

Б. 1. Ліндэн Эмс 6 асобам па 10 марак .... 60 ДМ
2. Лянсгут 4. асобам па 10 марак і аднэй 25 марак .... 65 ДМ
3. Інгольштат двум асобам .... 25 ДМ
4. Розэнгайм .... 15 ДМ
5. Ватэнштэт .... 10 ДМ
6. Валька аднэй асобе на лякарства .... 20 ДМ
7. Аўстрыя сп. Цярэшка .... 20 ДМ
8. Амбэрг аднэй асобе на лячэньне .... 20 ДМ

Усяго выдана 235 ДМ

Высланы харчовыя пачкі:

1. Лянсгут 5 пачак, Амбэрг 9, Валька — 9, Інгольштат — 7, Нейштат — 5, Ліндэн Эмс — 2, Вайдэн — 4. Усяго 41 пачка на суму 299.66 ДМ.
2. Выплачана пошце за рассылку 23 адзяжовых пачак 26.51 ДМ.
3. Выплачана пошце за 10 адзяжовых пачак з ЗША 14.85 ДМ.
4. Паштовыя, канцэлярскія і апэрацыйныя выдаткі 21.57 ДМ.

Разам 3 2.59 ДМ

Усяго выдаткована грашыма 597.59 ДМ.

Высланы адзяжовыя пачкі:

Розэнгайму 1 пачка 19 кг. на 8 сямействаў, Лянсгут — 7 пачак, Амбэрг — 7, Валька — 6, Браўншвайг — 5, Ліндэн Эмс — 5, Нойштат — 5, Ган — 3, Інгольштат — 2, Ватэнштат — 2, Рэгэнсбург, Ляйфэргоф і Вайдн па адной пачцы.

Усяго разам 51 пачка.

Беларускі Нацыянальны Камітэт прыносіць усім суродзічам шчырую падзяку за шчодрую дапамогу грашыма і адзежаю для хворых, калекаў, сіротаў старых, якія астаўлены у Нямеччыне на марнае існаваньне.

Нацыянальны Камітэт спадзяецца, што нашыя больш шчасьлівыя браты беларусы і надалей будуць спагадлівымі і не адвернуцца ад пакрыўджаных лёсам сваіх суродзічаў, якім патрэбна матар'яльная і маральная дапамога і падтрымка.

Беларускі Нацыянальны Камітэт у Нямеччыне.

1 Ліпеня 1953 года.

БЕЛАРУСКІЯ СКАЎТЫ У ЛЯГЕРЫ

Як і ў мінулыя гады, гэтак і сёлета беларускія скаўты з Нью-Ёрку выяжджалі на колькі дзён у летні скаўцкі лягер.

У прыгожым лесе, далёк ад местаў зь іхным вечным гулам ды гоманам, разьбілі яны свае палаткі, заняўшы таксама зусім схаваную ў дрэвах невялічкую хатку.

Ад раньня да вечара кіпела ў лягеры праца, пераплеценая вясёлымі й цікавымі скаўцкімі гульнямі, плаваньнем, спажываньнем собскімі рукамі прыгатаванай ежы ды кароткімі часінамі адпачынку. Нашыя скаўты вельмі ахвоча бралі ўдзел у ўсіх скаўцкіх занятках лягеру, а таксама спаборніцтвах паміж двума патролямі — „Сакаламі" й „Тыграмі", імкнучыся выявіць якнайбольш спраўнасьці, без чаго запраўдны скаўт ніколі не здабудзе першае месца.

Сёлетні скаўцкі лягер, ня мінуў бяз прыгодаў. Аднэй з такіх прыгодаў было напатканьне ў лесе самлеўшага незнаёмага, якому нашыя скаўты далі адразу першую дапамогу так, што ён неўзабаве ачуняў. Іншая прыгода была менш гераічная. Было гэта спатканьне із невялічкім амэрыканскім зьвяркам „сконгсам", які падбег быў у начы да скаўцкіх палаткаў. Адзін з вартаўнікоў, ня ведаючы прыкрае асаблівасьці гэтае жывёлінкі, хацеў яго адагнаць, але мусіў досыць неганарова здацца ў барацьбе, а ўвесь лягер напоўніўся на даўгі час вельмі прыкрым і нязвычайна трывалым пахам.

Дужа цікавымі і ўзьнёслымі момантамі лягернага жыцьця было ўздыманьне скаўцкага сьцягу пад урачыстыя словы песьні „Беларусь, наша Маці-Краіна", а таксама скаўцкія вогнішчы, ля якіх было заўсёды столькі сьмеху, жартаў і весялосьці, тады як сьпяваная пры канцы вогнішчаў песьня „Ідзе ноч" выклікала ў сэрцы кажнага ўрачысты й паважны настрой.

Старэйшыя скаўты М. Тулейка, Я. Ніхаёнак і Ю. Станкевіч, якія былі арганізатарамі сёлетняга скаўцкага лягеру, шмат папрацавалі, каб ён мінуў якнайбольш удала.

З мілымі ўражаньнямі ды незаўважнай дзіцячым вокам карысьцяй вярнуліся нашыя скаўты у Нью-Ёрк. Усе яны, бесспрэчна, зь нецярплівасьцяй будуць чакаць будучага году, каб выехаць у скаўцкі лягер ізноў.

Удзельнік

ПАВІНШАВАНЬНЕ.

Рэдакцыя газ. „Беларус" шчыра вітае старшыню Царкоўнага Камітэту БАПЦаркві ў Нью-Брунсьвіку сп. Я. Азарку з жонкаю з нагоды народзінаў у іх дачушкі й жадае бацьком мець зь яе якнайлепшую ўцеху.

Рэдакцыя.

ЗЬМЕНА АДРЫСУ

Паведамляю сяброў і знаёмых аб зьмене майго адрысу на гэткі:

431 New Jersey Avenue, Brooklyn 7, New York.

Барыс Данілюк

ШУКАЮЦЬ

Рыгор Бурмакоў з мястэчка Вызна, Слуцкага павету шукае родных і знаёмых. Пісаць на адрыс:

Gregor Burmakow, c/o Otto Kruze, Poullina, Iowa, USA.

Ліст у Рэдакцыю

ВП. Спадару Рэдактару!

Ветліва просім Вас зьмясьціць у Вашай паважанай газэце наступнае:

29 кастрычніка г. р. мінае 70 год ад нараджэньня слаўнага сына Беларусі ВАЦЛАВА ЛАСТОЎСКАГА. Фонд імя В. Ластоўскага зьвяртаецца да беларусаў ува ўсіх краінах часовага пабыту й проньімі урачыстасьцямі. Няма неабходнасьсіць дазначыць гэтую гадавіну адпаведці прыстасоўваць урачыстасьць да даты дня нараджэньня, тым балей, што сёлетні год зьяўляецца й сумнай гадавінай (15 год) ад часу сьмерці В. Ластоўскага (загінуў пасьля катаваньняў у Адэскай турме НКВД у 1938 г. разам із сваёй жонкай). Беларускія эміграны павінны адзначыць гэтыя дзьве гадавіны на працягу канца 1953 ці на пачатку 1954 гадоў.

Ніводанга сьведамага й шчырага беларуса ня трэба сяньня пераконваць, што Вацлаў Ластоўскі быў і застанецца адным з чысьцейшых носьбітаў беларускага духу. А нам усім на эміграцыі ясна, што якраз цяпер дух гэты нам найбольш патрэбны, каб зерне, засеянае нашымі волатамі не засохла а нашыя душы не зьмярцьвелі на чужыне. Таму таварыствы, арганізацыі, прыходы, гурткі й асобныя беларускія сем'і павінны узяць жывы ўдзел у ўрачыстасьцях і часінах успамінаў прысьвечаных В. Ластоўскаму. Фонд В. Ластоўскага прапануе, дзе магчыма, наступную праграму ўрачыстасьці: рэфэрат аб В. Ластоўскім (дзе магчыма з музыкальнай часткай), дэклямацыя й чытаньне твораў В. Ластоўскага. У цэрквах і касьцёлах беларускіх прыходаў павінны адбыцца паніхіды. Фонд будзе вельмі ўдзячны, калі прыбыткі з ахвяраў ў часе ўрачыстасьцяў будуць надасланыя яму дзеля выданьня твораў В. Ластоўскага (падрыхтаваныя зборнікі вершаў і прозы, рыхтуецца зборнік артыкулаў, якія дагэтуль раскіданыя ў беларускай прэсе і паасобнымі выданьнямі ня выходзілі).

Як нас паведамляюць з кіраўніцтва арганізацыяў беларускае моладзі, яны ужо рыхтуюць акадэміі памяці В. Ластоўскага і ўвесь прыбытак ахвяруюць Фонду дзеля выданьня твораў гэтага вялікага сына слаўнае Беларускае зямлі. Мы спадзяемся, што і ўсе беларускія выгнаньнікі знойдуць сродкі дзеля гэтае мэты.

У разе патрэбы ў матар'ялах да наладжаньня ўрачыстасьцяў, просім зьвяртацца да сакратара Фонду В. Ластоўскага: М. Панькоў 56-49, 59 Place MASPETH 78 N. Y. USA.

Фонд імя Вацлава Ластоўскага.

ГРОШЫ НА ФОНД НАБЫЦЬЦЯ БЕЛАРУСКАГА ДОМУ ПРЫСЛАЛІ:

Я. Крэсла .... 50 дал.

Разам з папярэднімі .... 1725 дал.

З В А Р О Т

ДА БЕЛАРУСКАЕ ЭМІГРАЦЫІ І УСІХ, ХТО СПРЫЯЕ БЕЛАРУСКАЙ СПРАВЕ

Дарагія суродзічы!

4-ты Кангрэс БАЗА пастанавіў якнайхутчэй прыступіць да збору сродкаў дзеля набыцьця Беларускага Дому ў Нью-Ёрку. Быў вызначаны Камітэт з 7 асобаў, якому й даручана гэтая справа. 27-га лютага ў газэце „Беларус" нум. 3 (27) быў зьмешчаны звраот, у якім усе беларусы, бяз розьніцы палітычных паглядаў і асабістых сымпатыяў, заклікаліся ўзяцца за выкананьне нашага пачэснага грамадзкага абавязку: складаньне фонду дзеля набыцьця Беларускага Народнага Дому. Каб ахапіць усіх беларусаў, як мясцовых, гэтак і жыхароў іншых ваколіцаў, былі надрукаваныя адмысловыя дэкляацыі, якія й раздаваліся пры кажнай нагодзе нашым людзям. На наш заклік, аднак, пакуль што адгукнуліся толькі 32 сябры, якія выпаўнілі й прыслалі нам дэкляацыі на агуьную суму 1635 даляраў. Прозьвошчы асобаў, якія прыслалі грошы й ахвяраваная сума, кажны раз падаваліся ў газэце „Беларус".

Цяпер заказаны адмысловы сшытак паквітаваньняў і як толькі яны будуць надрукаваныя, Камітэт пастараецца якнайхутчэй разаслаць іх тым сябром, якія ўнесьлі грошы.

Як відаць із згаданага, сабраных дагэтуль грошаў за мала, каб пачаць якую колечы працу. Выбраны Камітэт зварачаецца таму да ўсіх беларусаў, каму дарагая беларуская справа, прыслаць хутчэй і свой пай у агульны наш фонд набыцьця Дому. Паасобны пай складае 50 даляраў. Калі прыслаць столькі грошы адразу будзе каму-небудзь зацяжка, можна прыслаць іх часткамі.

Памятайма, што калі мы самі сабе не дамо рады, — дык ніхто нам не дапаможа.

Згодна пастановы 4-га Кангрэсу БАЗА што да зьбіраньня сродкаў на пабудову ці набыцьцё Беларускага Народнага Дому ў Нью-Ёрку, згаданы Фонд незалежны ад фондаў БАЗА. Таку — просіцца слаць грошы на імя скарбніка Камітэту Набыцьця Дому сп. Клінцэвіча, 541 Warwick St. Brooklyn 7, New York, або беспасярэдна на банковае конто Фонду — East New York Savings Bank, Pensylwania and Atlantic Aves, Book A-K 380, 221.

Камітэт Набыцьця Беларускага Народнага Дому.